

MAATALOUSLASKENTA 2010

Monialaiset maatalous- ja puutarhayritykset

Suomessa on lähes 20 000 monialaista tilaa

Monialaisuus yleisintä kaupunkien lähellä ja harvaanasutuilla alueilla

Kolmannes muuhun yritystoimintaan osallistuvista on palkkatyövoimaa

Muu yritystoiminta usein liikevaihdoltaan pientä

Suurin osa monialaisista tiloista toimii palvelualoilla

Urakoinnilla lisää työtä tilan koneille

Tilojen teollisuustoiminnassa jalostetaan puuta ja maataloustuotteita

Noin kolmannes Suomen lähes 64 000 maatilasta ja puutarhayrityksestä harjoittaa maa- ja puutarhatalouden ohella muuta yritystoimintaa. Monialaisia tiloja on useimmiten kaupungeissa tai niiden läheisyydessä sekä harvaan asutuilla alueilla. Harvinaisempia ne ovat ydinmaaseudulla.

Eniten muuta yritystoimintaa on kasvinviljelyyn tai erikoiskasvintuotantoon suuntautuneilla tiloilla. Suhteellisesti yleisintä monialaisuus on hevostiloilla. Monet kotieläintilat ovat keskittyneet vain kotieläintalouteen. Lypsykarja- ja sikatilojen joukossa monialaisten tilojen osuus on pienin.

Lähes 90 prosentilla monialaisista tiloista muussa yritystoiminnassa hyödynnetään maatalous- ja puutarhatuotantoon tarkoitettuja koneita, rakennuksia, aluetta tai tuotteita. Noin 40 prosentilla muuta yritystoimintaa harjoittavista tiloista muun yritystoiminnan liikevaihto jää alle 10 000 euron vuodessa, joten sillä vain täydennetään maataloutta. Yleisin toimiala on palvelut. Se on liikevaihdoltaan merkittävin muun yritystoiminnan toimiala noin 70 prosentilla monialaisista tiloista.

Suomessa on lähes 20 000 monialaista tilaa

Monialaisia tiloja on Suomessa 19 530 eli lähes kolmannes maatalous- ja puutarhayrityksistä harjoittaa maa-, puutarha- ja metsätalouden ohella jonkin muun toimialan yritystoimintaa (taulukko 1). Monissa muissa maissa myös metsätalous luetaan muuksi yritystoiminnaksi.

Moninainen yritteliäisyys on perinteisesti ollut yleistä maamme maataloilla. Muun yritystoiminnan systemaattinen tilastointi aloitettiin vuonna 2000 osana maatalouden rakennetutkimusta. Vuonna 2000 monialaisia maatiloja oli 21 800 eli kaikkiaan noin 27 prosenttia maatiloista. Vuonna 2005 noin 34 prosenttia tiloista harjoitti muutakin kuin maataloutta, mutta nyt muuta yritystoimintaa harjoittavien osuus on laskenut 31 prosenttiin. Vuonna 2000 muun yritystoiminnan toimialaluokitus erosi jonkin verran nykyisin käytössä olevasta luokituksesta, mikä tulee huomioida vertailuissa.

Kolmannes tiloista on monialaisia.

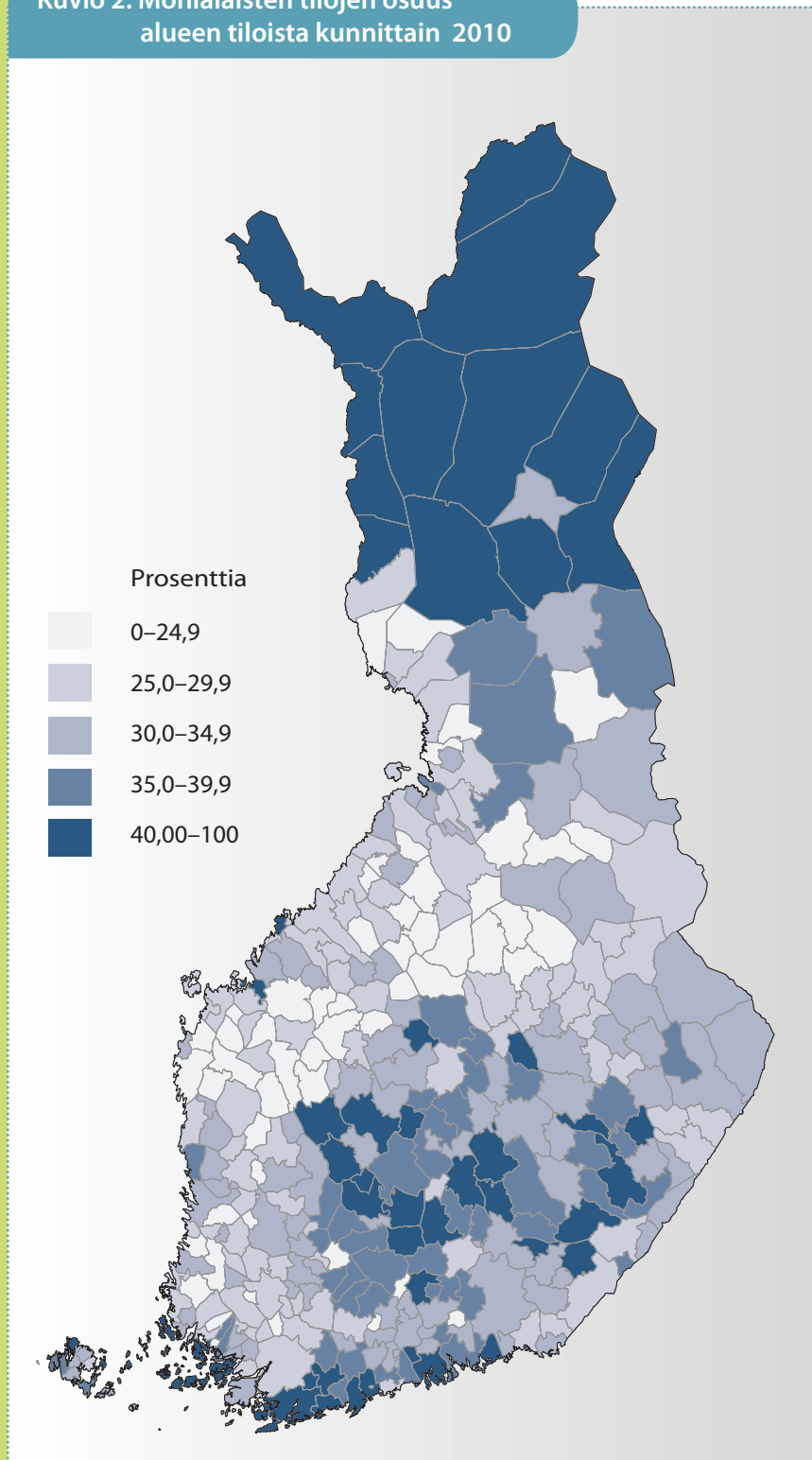

Taulukko 1. Monialaisten tilojen lukumäärä 2000 - 2010

ELY-keskus	2000 ¹⁾	2005 ¹⁾	2007	2010
Uudenmaan	1 710	1 907	1 793	1 577
Varsinais-Suomen	2 304	2 514	2 407	1 984
Satakunnan	1 386	1 465	1 488	1 115
Hämeen	1 679	1 807	1 810	1 518
Pirkanmaan	1 742	2 010	1 850	1 559
Kaakkois-Suomen	1 370	1 314	1 310	1 278
Etelä-Savon	1 367	1 320	1 280	1 121
Pohjois-Savon	1 351	1 489	1 375	1 266
Pohjois-Karjalán	966	990	961	821
Keski-Suomen	1 314	1 494	1 415	1 189
Etelä-Pohjanmaan	2 188	2 596	2 444	1 815
Pohjanmaan	1 884	2 015	1 980	1 581
Pohjois-Pohjanmaan	1 472	1 837	1 624	1 485
Kainuun	358	402	403	316
Lapin	497	864	796	696
Ahvenanmaa - Åland	250	270	254	209
Koko maa	21 838	24 294	23 190	19 530

¹⁾ Vuosien 2000 ja 2005 luvuissa ei ole mukana puutarhayrityksiä, joilla on vain kasvihuonetuotantoa.

Kuvio 2. Monialaisten tilojen osuus alueen tiloista kunnittain 2010

Monialaisuus on yleisintä kaupunkien läheisyydessä

Monialaisia tiloja on lukumääräisesti eniten Varsinais-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla (taulukko 3). Molemmissa toimii lähes parituhatta monialaista tilaa. Maaseutalueiden eriytyminen näkyy tilastossa. Monialaisten tilojen osuus kaikista tiloista on suurin kaupungeissa ja kaupunkien lähiseuduilla sekä harvaanasutuilla alueilla (kuvio 2), mutta ydinmaaseudulla monialaisuus on selvästi harvinaisempaa.

Monialaisten tilojen osuus kaikista tiloista on suurin Lapissa ja Uudellamaalla, joiden tiloista lähes kaksi viidesosaa on monialaisia. Pienin monialaisten tilojen osuus on Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla, joissa se on noin neljännes.

Tilakoon kasvun ja maatalouden rakennemuutoksen yhteydessä on ollut nähtävissä jo pitkään, että monet kotieläintilat erikoistuvat nimenomaan kotieläintalouteen. Kasvinviljelyssä ja erikoistuotannossa on enemmän monialaisia tiloja. Tuotantosuunnan tilamäärään suhteutettuna muu yritystoiminta on yleisintä hevostiloilla, erikoiskasvintuotantoa harjoittavilla tiloilla ja

Eniten monialaisia tiloja on Varsinais-Suomessa.

Suhteellisesti eniten monialaisia tiloja on Lapissa.

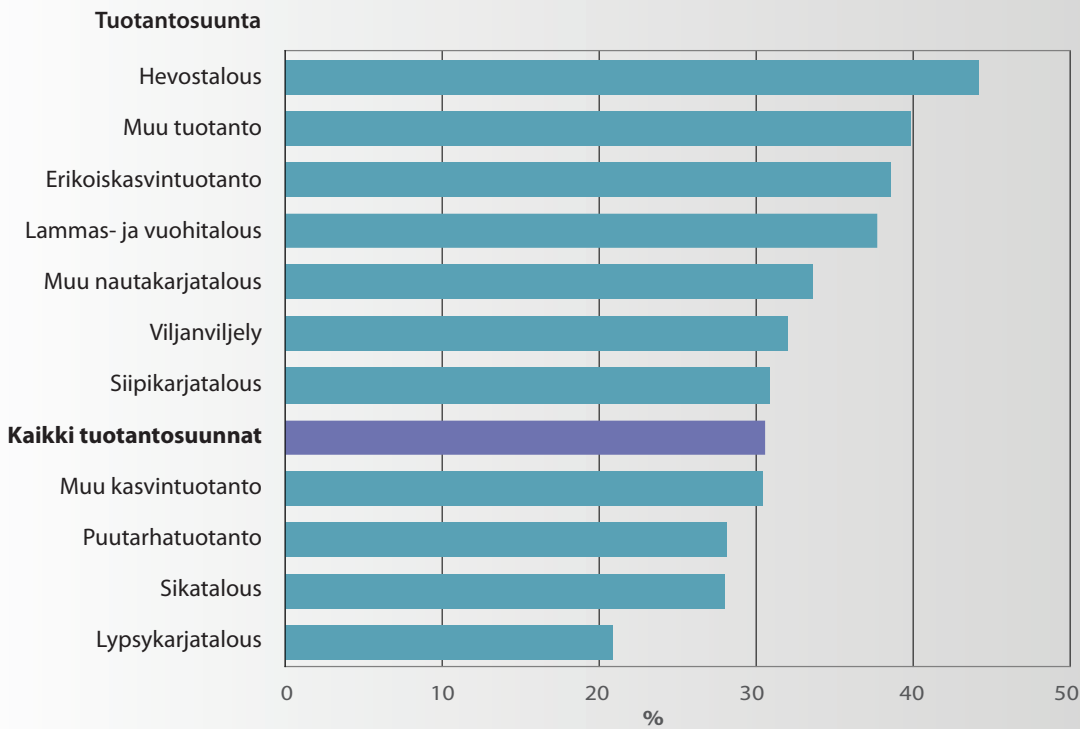
Taulukko 3. Monialaisten tilojen määrä 2010

Tuotantosuunta	Kaikki maatilat	Monialaiset maatilat	
		Maatilat, joilla muuta yritystoimintaa	Maatilat, joilla muu yritystoiminta liittyy tilaan ¹⁾
Lypsykarjatalous	11 256	2 350	2 148
Muu nautakarjatalous	3 861	1 295	1 143
Sikatalous	2 052	574	512
Siipikarjatalous	728	225	206
Lammas- ja vuohitalous	764	288	248
Hevostalous	2 168	956	866
Viljanviljely	27 400	8 785	7 560
Erikoiskasvintuotanto	3 683	1 421	1 259
Puutarhatuotanto	2 940	826	718
Muu kasvintuotanto	8 335	2 536	2 132
Muu tuotanto	687	274	236
Kaikki tuotantosuunnat	63 874	19 530	17 028

¹⁾ Muussa yritystoiminnassa käytetään tilan maatalous-/puutarhatuotannon koneita, rakennuksia, aluetta tai tuotteita.

Tuotantosuunnittain

Alueittain

Taulukko 5. Muun yritystoiminnan töihin osallistuvien henkilöiden lukumäärä 2005 - 2010

	2005	2007	2010 ¹⁾
Perheviljelmien viljelijät	19 718	19 141	14 723
Viljelijöiden perheenjäsenet	9 775	9 371	5 919
Maatalousyhtymien osakkaat	2 194	2 280	1 777
Osakkaiden perheenjäsenet	230	243	207
Palkattu työvoima	15 029	19 664	9 146
Henkilöt yhteensä	46 946	50 699	31 772

¹⁾ Viljelijöiden, osakkaiden ja perheenjäsenten osalta vain tilaan liittyvän muun yritystoiminnan työt

luokassa "muu tuotanto". Sika- ja lypsykarjatilojen joukossa taas monialaisten tilojen osuus on pienin (kuvio 4).

Lukumääräisesti eniten monialaisia tiloja on viljanviljelyyn, muuhun kasvintuotantoon ja lypsykarjalouteen suuntautuneiden tilojen joukossa. 27 400 viljatilasta 8 800 on monialaisia. Vähiten monialaisia tiloja toimii siipikarjantuotannossa ja luokassa "muu tuotanto" (**taulukko 3**).

Muu yritystoiminta linkittyy yleensä vahvasti tilan maatalouteen ja sen voimavaroihin. Tilojen voimavaroja hyödynnetään siis usealla toimialalla. Peräti 87 prosentilla monialaisista tiloista muu yritystoiminta liittyy tilan maa- tai puutarhatalouteen eli siinä käytetään tilan maatalous- tai puutarhatuotannon koneita, rakennuksia, aluetta tai tuotteita.

Tuotantosuunnittain vertailtaessa monialaisten tilojen osuus on suurin hevostaloudessa ja tilamäärä suurin viljanviljelytilojen joukossa.

Kolmannes muuhun yritystoimintaan osallistuvista on palkkatyövoimaa

Tilojen muu yritystoiminta on monissa tapauksissa melko pienimuotoista niin henkilötyövuosilla kuin liikevaihdollakin mitattuna. On täysin tilakohtaista, kuinka merkittävä osuus liikevaihdosta tulee muusta yritystoiminnasta ja kuinka suuri työpanos siihen käytetään. Osalla tiloista maatalouden rooli on merkittävästi suurempi tilan liikevaihdon tai työnkäytön osalta, osalla taas maatalouden merkitys on vähäinen ja muun toiminnan vastaavasti suurempi.

Muun yritystoiminnan työllistävyyttä mitattiin vuoden 2010 maatalouslaskennassa eri tavalla kuin aikaisempina seurantakertoina (taulukko 5). Viljelijöiden ja yhtymien osakkaiden sekä heidän perheenjäsentensä osalta kysyttiin vain tilan maatalouteen liittyvässä muussa yritystoiminnassa tehty työmäärä. Tällaista työtä ilmoittaneita tiloja oli kaikkiaan 17 028. Näillä tiloilla muun yritystoiminnan työtehtäviä tekee kaikkiaan 22 600 viljelijää, osakasta tai perheenjäsentä (**taulukko 6**). Yhteen-

Taulukko 6. Muun yritystoiminnan töihin osallistuvien henkilöiden lukumäärä 2010

Tuotantosuunnittain

Alueittain

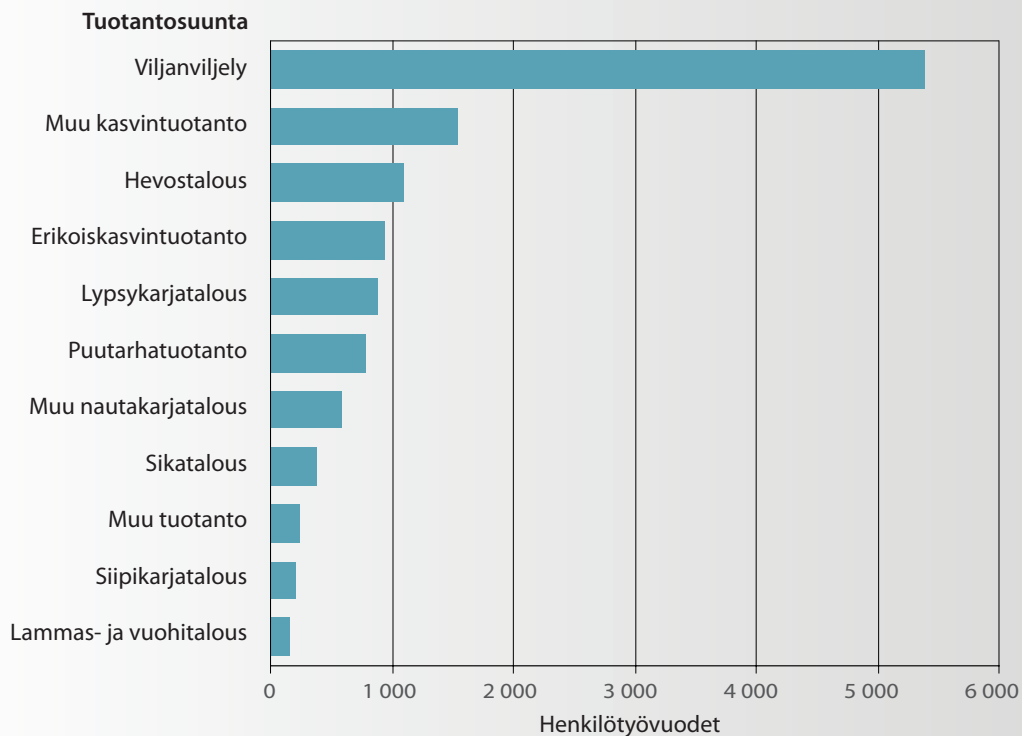
Tuotantosuunta	Perhe- viljelmän viljelijä	Viljelijä- perheen- jäsenet	Maatalous- yhtymän osakkaat	Osakkaiden perheen- jäsenet	Palkattu työvoima	Henkilöt yhteensä
Lypsykarjatalous	1 763	609	377	45	665	3 459
Muu nautakarjatalous	986	354	132	11	461	1 944
Sikatalous	422	161	61	3	315	962
Siipikarjatalous	158	90	25	1	150	424
Lammas- ja vuohitalous	218	103	11	..	90	422
Hevostalous	692	427	100	20	595	1 834
Viljanviljely	6 735	2 486	688	81	3 748	13 738
Erikoiskasvintuotanto	1 137	466	122	10	672	2 407
Puutarhatuotanto	543	319	59	17	1 138	2 076
Muu kasvintuotanto	1 878	767	172	16	1 103	3 936
Muu tuotanto	191	137	30	3	209	570
Yhteensä	14 723	5 919	1 777	207	9 146	31 772

Viljelijöiden, osakkaiden ja perheenjäsenten osalta vain tilaan liittyvän muun yritystoiminnan työt.

Kuvio 7. Muun yritystoiminnan vuotuinen työ määrä 2010

Tuotantosuunnittain

Alueittain

Viljelijöiden, osakkaiden ja perheenjäsenten osalta vain tilaan liittyvän muun yritystoiminnan työt.

sä heiltä kuuluu muun yritystoiminnan töihin noin 7 400 henkilötyövuotta (**taulukko 8**), mikä on 30 prosenttia heidän kokonaistyömäärästään.

Ulkopuolisia henkilöitä työskentelee tiloilla muun yritystoiminnan parissa yhteensä noin 9 100. Joka kolmas muuhun yritystoimintaan osallistuva on siis tilan ulkopuolinen työntekijä. Työ on usein luonteeltaan kausiluontoista tai osa-aikaista.

Palkatut ulkopuoliset henkilöt tekevät muun yritystoiminnan töitä noin 4 800 henkilötyövuotta. Näin ollen palkattu työntekijä työskentelee muussa yritystoiminnassa vuoden aikana keskimäärin hieman yli puolen henkilötyövuoden verran.

Tilaan liittyvän muun yritystoiminnan työtä tekee 22 600 viljelijäperheen jäsentä.

Muu yritystoiminta työllistää 9 100 palkattua työntekijää.

Taulukko 8 . Viljelijäperheen muun yritystoiminnan vuotuinen työmäärä 2010

Tuotantosuunnittain

Alueittain

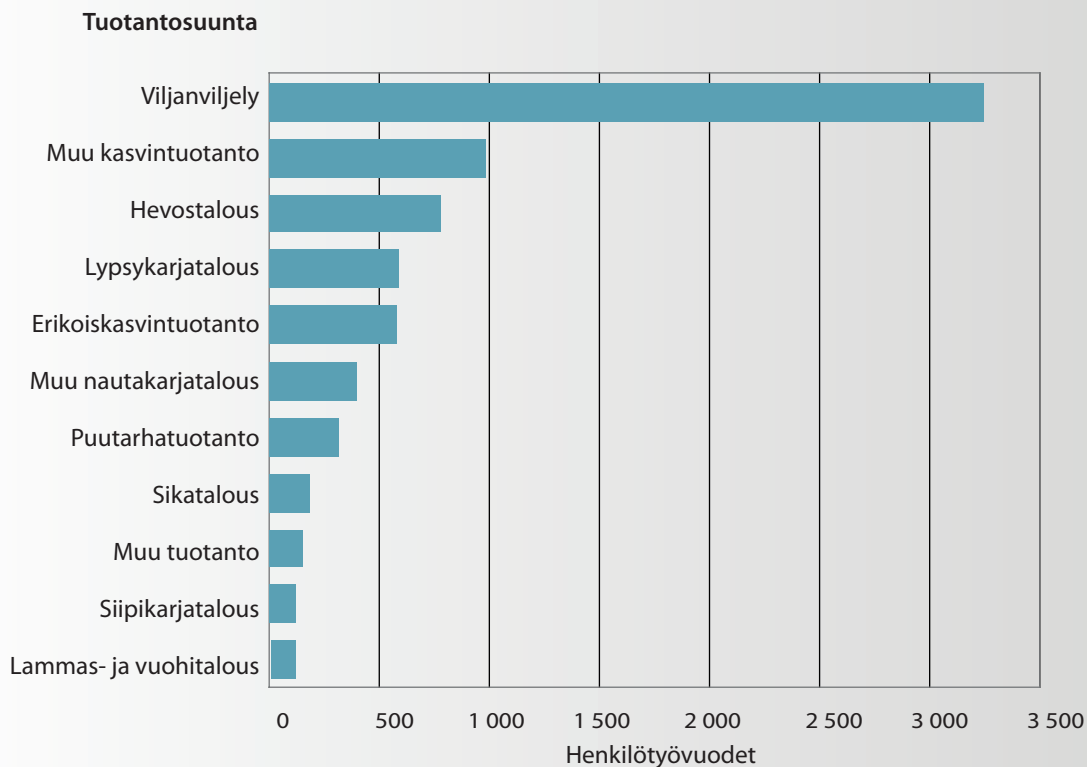
Tuotantosuunta	Muun yritystoiminnan vuosityömäärä, htv	Henkilökohtainen vuosityömäärä		Muun yritystoiminnan työn osuus työntekijöiden kokonaistyömäärästä, %
		8 tunnin työpäivää/henkilö	työtuntia/henkilö	
Lypsykarjatalous	590	47	380	13
Muu nautakarjatalous	399	61	485	20
Sikatalous	186	65	518	20
Siipikarjatalous	116	95	760	30
Lammas- ja vuohitalous	110	74	596	26
Hevostalous	775	141	1 126	47
Viljanviljely	3 244	73	584	32
Erikoiskasvintuotanto	578	75	599	31
Puutarhatuotanto	318	76	610	31
Muu kasvintuotanto	983	78	624	37
Muu tuotanto	147	92	733	47
Kaikki tuotantosuunnat	7 445	74	592	29

Perheviljelmien viljelijöiden ja yhtymien osakkaiden sekä heidän perheenjäsentensä työ muussa yritystoiminnassa, joka liittyy tilaan.

Kuvio 9 . Viljelijäperheen muun yritystoiminnan vuotuinen työmäärä 2010

Tuotantosuunnittain

Alueittain

Perheviljelmien viljelijöiden ja yhtymien osakkaiden sekä heidän perheenjäsentensä työ muussa yritystoiminnassa, joka liittyy tilaan.

Muu yritystoiminta usein liikevaihdoltaan pientä

Noin 40 prosentilla monialaisista tiloista muun yritystoiminnan liikevaihto on alle 10 000 euroa vuodessa. Toiminta on tällöin luonteeltaan usein maataloutta täydentävää. Noin 35 prosentilla tiloista muun yritystoiminnan liikevaihto on 10 000–50 000 euroa, 10 prosentilla 50 000–100 000 euroa ja noin 12 prosentilla liikevaihto ylittää 100 000 euroa (kuvio 10).

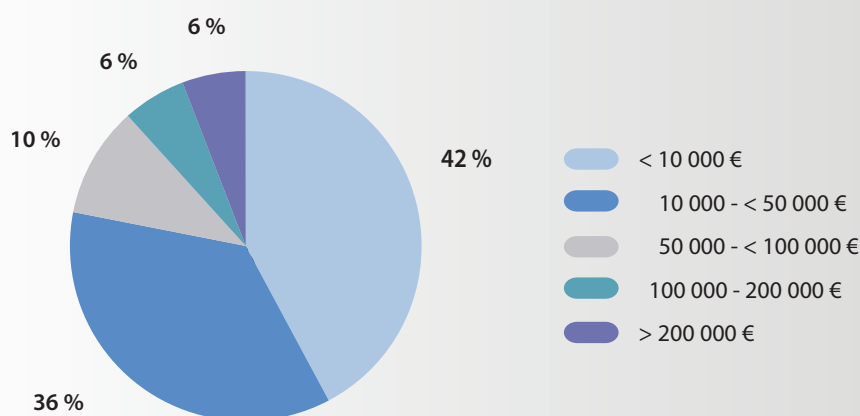
Palvelut on suurin toimiala kaikissa liikevaihtoluokissa, mutta sen osuus pienenee liikevaihdon noustessa. Monialaisista tiloista 77 prosenttia ilmoittaa toimialakseen palvelut alle 10 000 euron liikevaihtoluokassa ja 51 prosenttia yli 200 000 euron liikevaihtoluokassa.

Teollisuuden ja kaupan osuus suurenee liikevaihdon lisääntyessä. Kaupan osuus on 4 prosenttia alle 10 000 euron liikevaihtoluokassa ja 13 prosenttia yli 200 000 euron liikevaihtoluokassa. Teollisuuden osuus on 14 prosenttia alle 10 000 euron liikevaihtoluokassa ja 25 prosenttia yli 200 000 euron liikevaihtoluokassa (kuvio 11).

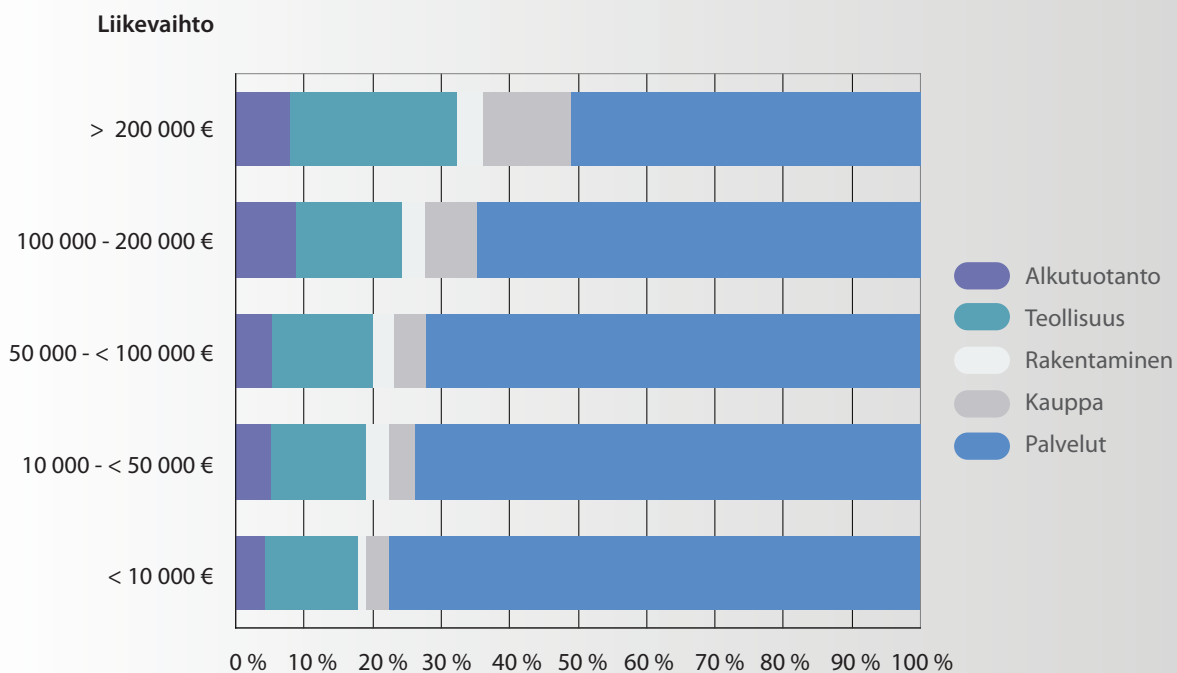

Noin 40 prosentilla monialaisista tiloista muun yritystoiminnan liikevaihto on alle 10 000 euroa vuodessa.

Kuvio 10 . Monialaisten tilojen jakautuminen liikevaihdon mukaan 2010

Kuvio 11 . Monialaisten tilojen jakautuminen toimialoittain liikevaihdon mukaan 2010

Suurin osa monialaisista tiloista toimii palvelualoilla

Monialaisten tilojen toimialarakenne on viimeisen kymmenen vuoden aikana muuttunut. Palvelualalla toimii nyt hieman aiempaa suurempi osa tiloista kun taas teollisuudessa toimivien osuus on pudonnut. Muuta alkutuotantoa harjoittavien tilojen määrä on vuodesta 2005 pudonnut noin puoleen, mikä osaltaan heijastaa näillä toimialoilla tapahtunutta yleisempääkin muutosta (taulukko 12). Esimerkiksi poronhoitajien, turkistarhaajien ja kalastajien kokonaismäärä on pudonnut merkittävästi viimeisen vuosikymmenen aikana.

Monilla tiloilla harjoitetaan useita toimialoja samanaikaisesti, esimerkiksi sekä urakointia että matkailua. Noin 70 prosenttia monialaisista tiloista on ilmoittanut merkittävimmäksi muun yritystoiminnan toimialaksi palvelut. Noin 14 prosenttia tiloista toimii teollisuudessa. Viisi prosenttia tiloista toimii muussa alkutuotannossa kuin maataloudessa ja neljä prosenttia kaupan alalla (taulukko 12).

Monilla tiloilla harjoitetaan useita toimialoja.

Taulukko 12 . Monialaisten tilojen lukumäärä toimialoittain 2000-2010

	2000	2005	2010
Muu alkutuotanto kuin maa- ja metsätalous	744¹⁾	1 815	981
Teollisuus	4 786	3 753	2 747
Elintarvikkeiden jatkojalostus	1 065	684	479
Muiden maataloustuotteiden jatkojalostus	134	152	94
Puutavaran jatkojalostus	1 349	889	583
Käsitöiden valmistus myyntiin	274	277	155
Energian tuotanto	959	1 037	907
Muu teollinen tuotanto	1 005	714	529
Rakentaminen	..	881	438
Kauppa	1 056	1 298	850
Palvelut	15 019	16 547	13 793
Matkailu, majoitus ja virkistystoiminta	2 272	1 865	1 440
Urakointi	8 880	10 013	8 896
Muut palvelut	3 867	4 669	3 457
Tuntematon	233	-	721
Kaikki toimialat	21 838	24 294	19 530

¹⁾ Ei sisällä poronhoitoa harjoittaneita tiloja

Tilat on sijoitettu toimialoihin liikevaihdoltaan suurimman toimialan mukaan.

Urakoinnilla lisää työtä tilan koneille

Palvelut on päätoimialana noin 13 800 tilalla. Suosituin palveluala on urakointi, jota tekee 8 900 tilaa. Urakoinnilla tarkoitetaan maatalouskoneurakointia, metsäkoneurakointia, bioenergiaurakointia, maanrakennuspalveluita sekä teiden aurausta ja kunnossapitoa. Maatalouskoneilla voidaan tehdä monenlaisia töitä niin maataloudessa kuin muillakin aloilla ja usein koneita tarvitaan tilan omissa töissä vain osan ajasta. Urakoinnilla koneita voidaan käyttää myös tilan ulkopuolella, mikä tuo sekä koneille että tilan työvoimalle lisää taloudellisesti tuottavaa työaikaa.

Matkailualalla toimii noin 1 400 monialaista tilaa. Muita merkittäviä palvelualoja ovat ratsastus ja muut hevosalan palvelut, kuljetuspalvelut ja liike-elämää palveleva toiminta. Hoito- ja hoiva-alalla toimii kaikkiaan noin 170 monialaista tilaa. Näistä noin 120 tilalla hoito- ja hoiva-ala oli muun yritystoiminnan päätoimiala.

Tilojen teollisuustoiminnassa jalostetaan puuta ja maataloustuotteita

Teollisuuden parissa toimii kaikkiaan joka neljäs monialainen tila eli kaikkiaan 4 850 tilaa. Näistä noin 2 750 ilmoittaa teollisuuden päätoimialakseen. Suurimpia toimialoja ovat energian tuotanto, elintarvikkeiden jatkojalostus ja puutavaran jatkojalostus. Teollisuudella eli valmistuksella tarkoitetaan materiaalien, aineiden ja komponenttien mekaanista, kemiallista tai biologista muuntamista uusiksi tuotteiksi (Toimialaluokitus 2008). Maatilojen teollisen toiminnan tärkeimmät raaka-aineet ovat tiloilta saatavat puu ja maataloustuotteet.

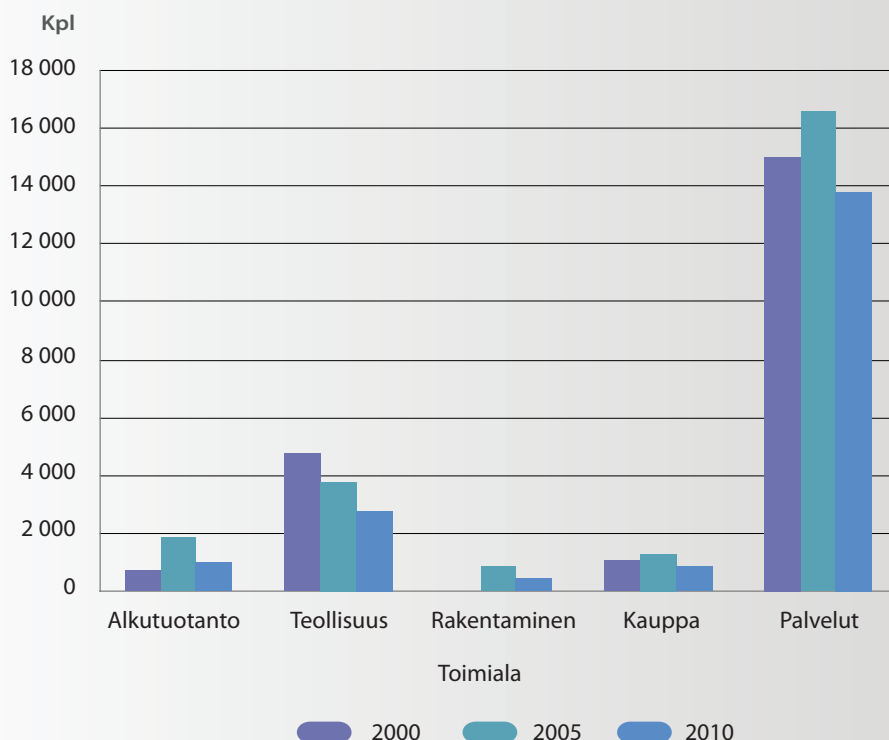
Alkutuotanto ja rakentaminen vähentyneet

Alkutuotantoa harjoittaa noin 1 200 tilaa. Päätoimialana se on noin tuhannella tilalla. Alkutuotantoon suuntauneiden tilojen määrä on hieman pudonnut vuodesta 2005. Suurimmat toimialat ovat poronhoito ja turkistarhaus. Alkutuotannolla tarkoitetaan tässä kalastusta, kalojen tai rapujen kasvatusta, turkistarhausta, poronhoitoa ja muuta alkutuotantoa kuin maa-, puutarha- ja metsätaloutta.

Rakennusalan töitä teki kaikkiaan noin 700 monialaista tilaa, joista noin 400 ilmoitti sen päätoimialakseen. Rakennustoimintaa harjoittavien tilojen määrän puolittuminen johtuu osittain 2000-luvun lopun taantumasta, joka vähensi rakentamista yleisestikin. Noin 1 550 tilaa toimii kaupan alalla. Päätoimialana se on noin 850 tilalla.

Kuvio 13 . Monialaisten tilojen lukumäärä toimialoittain

Tilat on sijoitettu toimialoihin liikevaihdoltaan suurimman toimialan mukaan.

Vuoden 2000 tiedonkeruussa rakentaminen ei kuulunut muun yritystoiminnan toimialavaihtoehtoihin.

Maatalouslaskenta on kymmenen vuoden välein tehtävä tilastotutkimus, jossa kaikilta maataloilta kerätään tietoa tilojen työvoimasta, tuotantovälineistä ja toimintatavoista.

Sisältö:

Jaana Kyyrä, Tike
Pasi Mattila, Tike
Leena Rantamäki-Lahtinen, MTT

Ulkoasu:

Viestintätoimisto Tulus Oy

Lähde:

Tike, Maatalouden rakennetutkimus, Maatalouslaskenta 2010

Tike, Maa- ja metsätalousministeriön
tietopalvelukeskus
PL 310
00023 Valtioneuvosto
www.mmmtike.fi
www.maataloustilastot.fi

Lisätietoja:
Tiken tietopalvelu
tietopalvelu@mmmtike.fi
puh. 020 77 21 208.

ISSN 1796-0479 = Suomen virallinen tilasto (verkkojulkaisu)
ISSN 1799-7364 (verkkojulkaisu)

Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland